

BIBLIOTHEEKBEZOEKEN

Onderzoeksartikel

Laatst bijgewerkt: 28 juli 2022

Waar het aantal bezoekers van de bibliotheek tot 2013 vrij constant afnam, was de laatste jaren een ommekeer te zien. In 2019 verwelkomden alle vestigingen samen circa 63 miljoen bezoekers, In 2020 en 2021 liep dit aantal vanwege de tijdelijke coronasluitingen van bibliotheken terug, tot circa 31 miljoen bezoeken in 2021. De meeste mensen komen langs om materialen te lenen. Ook lezen ze ter plekke boeken, kranten of tijdschriften of nemen ze deel aan activiteiten, zowel met als zonder lidmaatschap. Daarnaast speelt de ontmoetingsfunctie van de bibliotheek een steeds belangrijkere rol.

Circa 31 miljoen bezoeken in 2021

Volgens opgave van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) nam het aantal bezoeken aan de bibliotheek tussen 2005 en 2013 vrijwel elk jaar af. In de loop der jaren zijn bij steeds meer bibliotheekvestigingen telpoortjes te vinden die het aantal bezoeken registreren. Sinds 2015 is met deze cijfers en met schattingen voor vestigingen zonder telpoortjes een redelijk betrouwbaar cijfer vast te stellen over het landelijke aantal bezoeken. Het aantal bezoekers fluctueerde tussen 2013 en 2015 enigszins, maar klimt sindsdien weer langzaam op. In de Gegevenslevering Wsob over 2019 werd het totaal aantal bezoeken op circa 63 miljoen geschat. In de bibliotheekbezoeken over 2020 en 2021 is vanwege de gedeeltelijke sluiting van de bibliotheken en de coronamaatregelen een sterke daling te zien, tot circa 31 miljoen bezoeken in 2021 (Van de Burgt & Klaren, 2022).

Bron: Van de Burgt & Klaren, 2022.

*Tot 2015 zijn de bezoekersaantallen door de VOB geregistreerd en geanalyseerd; daarna zijn deze aantallen verzameld door de

KB als onderdeel van de Gegevenslevering Wsob. In 2017 is de wijze waarop de bezoekersaantallen worden gevalideerd en geïmputeerd voor bibliotheken zonder telpoortjes aangescherpt. Deze aanpak is door de KB doorgevoerd voor de bezoekersaantallen vanaf 2015. Dat veroorzaakt een trendbreuk tussen de gegevens tot en met 2014 en de gegevens van 2015 en later. In de loop der jaren zijn steeds meer bibliotheken het aantal bezoeken exact gaan registreren. In 2019 registreerde 78% van de bibliotheekorganisaties de bezoekerscijfers op exacte registraties.

Trekt de bibliotheek meer of minder bezoekers dan andere culturele instellingen?

Een vergelijking van het aantal bibliotheekbezoekers met de bezoekersaantallen van andere culturele instellingen is interessant, maar niet één op één te maken. Voor andere culturele instellingen worden enkel betalende bezoekers geregistreerd, terwijl de openbare bibliotheek ook door niet-leden bezocht kan worden. Hoewel de aard van een bibliotheekbezoek verschilt van een bezoek aan een andere culturele instelling, bieden de bezoekersaantallen wel een indicatie van de verhoudingen. Waar de openbare bibliotheken in 2019 63 miljoen – al dan niet betalende – bezoekers telden, verkochten bioscopen in 2019 zo’n 38 miljoen tickets en werden er bijna 33 miljoen museumkaartjes verkocht (Museumvereniging, 2020; NVPI, 2020). In 2019 trokken podiumkunsten 19,4 miljoen bezoekers (CBS, 2020). In 2020 waren bibliotheken niet de enige instellingen die te maken kregen met dalende bezoekersaantallen (-42%) vanwege de coronamaatregelen. Bioscopen meldden een daling van 56%, tot 16,8 miljoen bezoeken (NVPI, 2021). Het museumbezoek daalde met 60%, tot 13,2 miljoen bezoeken (Museumvereniging, 2021). Podiumkunsten trokken in 2020 5,4 duizend bezoekers, een daling van 72% (CBS, 2021).

Helft Nederlanders bezoekt bibliotheek

Ook het gemiddeld aantal bezoeken aan de bibliotheek per inwoner in het werkgebied steeg de laatste jaren: van 3,3 bezoeken per jaar in 2015 tot 3,7 in 2019. In 2020 en 2021 werd de bibliotheek ondanks de coronamaatregelen gemiddeld 2 keer per inwoner bezocht (Van de Burgt & Klaren, 2022). Circa de helft van de Nederlanders (53%) geeft aan nooit de bibliotheek te bezoeken; 12% doet dat één à twee keer per jaar. Een even grote groep bezoekt de bibliotheek een- of tweemaal per kwartaal. Een groep van 12% bezoekt de bibliotheek maandelijks; 3% komt elke week bij de bibliotheek. Consumenten die enkel e-books lezen, bezoeken de bibliotheek minder vaak: driekwart van hen bezoekt de bibliotheek nooit (Nagelhout & Richards, 2020). Mensen die de bibliotheek nooit bezoeken, lenen of kopen elders boeken, houden niet van lezen, informeren zich via internet of hebben geen tijd om de bibliotheek te bezoeken (Nagelhout, 2020).

Hoofdvestiging populairder onder jongeren en hoogopgeleiden

De centrale vestiging van de bibliotheek is het populairst: deze wordt door 17% van de mensen bezocht, tegenover 12% die naar de wijkvestigingen gaat. Zo’n 8% bezoekt een afhaalpunt. Jongeren maken vaker gebruik van de centrale vestiging dan ouderen: 50-minners kiezen vaker voor de hoofdvestiging dan 50- tot 64-jarigen. Ook hoogopgeleiden maken vaker gebruik van de centrale vestiging dan midden- en laagopgeleiden (Nagelhout & Richards, 2020).

Variatie aan redenen voor bibliotheekbezoek

Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) naar cultuurdeelname blijkt dat bijna 90% van de Nederlandse bevolking cultuuruitingen bezoekt. Film (67%) en populaire podiumkunsten (61%) hebben het grootste bereik, gevolgd door musea (53%). Bijna vier op de tien Nederlanders van 6 jaar en ouder bezoekt minimaal één keer per jaar de bibliotheek (Den Ridder et al., 2020). Om te peilen wat deze bezoekers precies doen in de bibliotheek, zijn veel onderzoeken uitgevoerd. Hoewel de exacte cijfers enigszins variëren, komt het algemene beeld van deze onderzoeken overeen. De meeste bezoekers komen in de bibliotheek om materialen te lenen. Daarnaast lezen veel bezoekers en leden ook ter plekke boeken, kranten of tijdschriften of raadplegen ze de catalogus (o.a. Probiblio, 2022; Nagelhout, 2020). Een flinke groep bezoekers is geen lid, en gaat niet dan ook niet voor de klassieke uitleenfunctie naar de bibliotheek. Ze komen bijvoorbeeld om ter plekke te lezen, gebruik te maken van het internet, te werken of studeren of activiteiten te bezoeken (Naghelhout, 2020).

Ontmoeting in de bibliotheek

Een van de vijf kernfuncties van de bibliotheek uit de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) heeft specifiek betrekking op ontmoeting. Iedere bibliotheek vormt een ontmoetingsplek en stimuleert daarmee verbinding en interactie. In totaal organiseerden de openbare bibliotheken in 2019 ruim 13 duizend concrete activiteiten in het kader van de kernfunctie ontmoeting & debat (6%). In 2020 en 2021 daalde het aantal georganiseerde activiteiten rondom deze kernfunctie sterk vanwege de coronamaatregelen. In 2021 werden bijna 4 duizend van dit type activiteiten georganiseerd (Van de Burgt & Klaren, 2022). De meeste ontmoetingen in de bibliotheek vinden plaats tussen bekenden en bezoekers en medewerkers. Daarnaast is de bibliotheek een plek om in contact te komen met mensen die men niet kent (Oomes, 2015)

De bibliotheek in de toekomst

Naar de toekomst van de bibliotheek zijn veel verschillende onderzoeken uitgevoerd. Die brengen in kaart wat de bibliotheek moet bieden om in te spelen op de wensen en behoeften van bezoekers. Zo blijkt uit onderzoek van BiebPanel dat leden vooral een breed aanbod aan boeken – zowel fysieke boeken als e-books – wensen. Daarnaast geven zij aan dat de bibliotheek in de toekomst een ontmoetingsplek moet zijn. De klassieke functies van de bibliotheek spreken de leden het meest aan. Daarbij richt de bibliotheek zich op de lees- en informatiefunctie, persoonlijke ontwikkeling, jeugd en onderwijs, ontmoeting en verblijf. Daarnaast is er belangstelling voor nieuwe concepten, zoals participatie en zelfredzaamheid, digitale communityvorming en wetenschap en techniek (Probiblio, 2022). Bezoekers die weleens materialen lenen, zien voor de bibliotheek een rol weggelegd op het gebied van opleiding, cultuur en e-books (Naghelhout, 2020).

Bronnen

- Burgt, A. van de & Klaren, M. (2022). *Bibliotheekstatistiek 2021*. Den Haag: KB.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2021). *Professionele podiumkunsten; capaciteit, voorstellingen, bezoekers, regio*.
- Museumvereniging (2021). *Museumcijfers 2020*.
- Museumvereniging (2022). *Museumcijfers 2021*.

- Nagelhout, E. (2020). Rapportage Boekenbranche Meting 51. 1e reguliere meting van 2020 naar het kopen, lezen en lenen van boeken. Amstelveen: GfK, in opdracht van Stichting Marktonderzoek Boekenvak (Koninklijke Boekverkoopersbond, Groep Algemene Uitgevers, Stichting Lezen, CPNB & KB).
- Nagelhout, E. & Richards, C. (2020). Rapportage Boekenbranche Meting 53. 2e reguliere meting van 2020. Amstelveen: GfK, in opdracht van Stichting Marktonderzoek Boekenvak (Koninklijke Boekverkoopersbond, de Groep Algemene Uitgevers, Stichting Lezen, CPNB, KB).
- NVPI (2021). Bioscoopjaar 2020; vallen en weer opstaan. Geraadpleegd op 29-6-2021.
- NVPI (2022). Historisch slecht jaar voor bioscopen en filmtheaters. Geraadpleegd op 11-1-2022.
- NVPI (2020). Sterk bioscoopjaar 2019 zorgt voor bestendige groei bioscoopbezoek. Geraadpleegd op 4-12-2020.
- Oomes, M. (2015). De maatschappelijke waarde van openbare bibliotheken in Nederland. Een enquêteonderzoek. Den Haag: KB.
- Probiblio (2022). Ledenonderzoek BiebPanel 2021. Hoofddorp: Probiblio.
- Ridder, J. den, Josten, E., Boelhouwer, J. & Campen, C. (2020). De sociale staat van Nederland 2020. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).